

מערך למנחה –

'דרוש כפר שלם כדי לגדל ילד' (המחנכים כחברי קהילה)

אמירות לפתיחה:

* בדרך כפר אנחנו מאמינים בכך שחניכים (ואנשים) זקוקים לקהילה על-מנת לצמוח. קהילה אשר תאפשר להם עוגן להשתייכות וגאווה יחידה. אך מעבר לכך – כשאנחנו רוצים להצמיח אותם 'לראשי משפחה מתפקדים התורמים לקהילתם' – אנו בעצם מאמינים שהם צריכים לחוות חיי קהילה כבר בתקופת ההתבגרות שלהם, ועל כן קהילת החינוך היא בעצם מודל מוקטן לתרגול של חיי קהילה. בפעילות זו אנחנו נברר מה זה אומר להיות מחנך שהוא חבר קהילה? איך זה אמור להשליך על חיי היום-יום של המחנך?

תרגיל – "מיהם חברי הקהילה"

יעדים:

מטרות מרכזיות:

- בירור ראשוני – 'מי נחשב חבר בקהילת החינוך'.
- משחק חוויתי לשבירת הקרח ולהתחלת העיסוק במושג קהילה.
- טריגר לקראת עיסוק בשאלה: "מהו מהותם/תפקידם של המבוגרים בקהילת חינוך?"

מהלך התרגיל:

שלב א: (נטו חוויתי – ניתן כמובן לוותר את המשחק ולעשות את התרגיל בלי הקדמות)

- כל חברי הקבוצה מתבקשים לכסות את העיניים עם סרט בד.
- בידו של המנחה ערכה של 16 משושים - כאשר על כל משושה יש צורה בצבע אחר (סה"כ יש 4 צורות ו-4 צבעים). כדאי שהצורות יהיו מגוונות ולא באנאליות (לא משולש/עיגול, אלא צורות מוזרות)
- המנחה מחלק למשתתפים (כשעיניהם עצומות) את החתיכות ומותיר אצלו 2 משושים.
- על הקבוצה לדון ולהחליט איזה משושים נותרו אצל המנחה (איזה צבע ואיזה צורה – כלומר הם אינם רואים את הצורה שיש בידם ואינם מכירים את הצורות הקיימות במשחק).

- השיטה היא כמובן שיבינו ביניהם שיש חוקיות – כלומר שיש 4 סוגי צורות ו-4 סוגי צבעים, וברגע שכולם יתארו אחד לשני מה יש בידם וכו' – הם יוכלו להבין מה חסר להם. (אין צורך להגיד למשתתפים שהערכה מורכבת מ-4 צבעים ומ-4 צורות. עליהם לעלות על זה לבד).

שלב ב: הרכבת המשושים – מי הם חברי הקהילה?

- לאחר שהם ניחשו וקיבלו את המשושים מידו של המנחה – יש בידם בסה"כ 16 משושים. על כל משושה רשום של של קבוצה מתוך קהילת החינוך: 1. חניכי הפנימייה 2. בוגרים 3. צוות ההדרכה 4. צוות הטיפול 5. צוות המשק 6. מחנכים 7. מורים מקצועיים 8. משפחות הצוות שגרים בכפר 9. משפחות הצוות שלא גרים בכפר 10. צוות לשעבר 11. תורמים 12. אקסטרינים 13. משפחות החניכים 14. משפחות האקסטרינים 15. מדריכי חוגים 16. חניכים שנשרו
- על הקבוצה להחליט מי מכלל הקבוצות שייך לקהילת החינוך וכן עליהם להחליט איך הם ממקמים אותם בתוך המסגרת – עליהם לבחור 12 מתוך 16 (כלומר עליהם להחליט גם מי לא חלק מהקהילה), וכן עליהם להחליט מי במרכז, לפי מה הם מסדרים, מי ליד מי וכו'.

הערה למנחה: במידה ורוצים לוותר על המשחק - ניתן לחלק למשתתפים תרשים של כוורת + כרטיסיות משושים שעליהם כתובים קבוצות שונות. על המשתתפים לשבץ את המשושים בתוך הכוורת על-פי השאלה: "מי מהקבוצות הוא חבר בקהילה ומי לא".

שלב ג: דיון קצר (לקראת כניסה לדף לימוד)

- דיון קצר – לפי מה החלטתם מיהם חברי הקהילה? לפי מה מיקמתם אותם?
- האם יש לקהילה מרכז? האם החניכים הם המרכז?
- מה המשמעות של להיות 'חבר קהילה'?
- האם המבוגרים והחניכים באותה קהילה? או שבעצם יש קהילת מבוגרים וקהילת חניכים?
- נסיים בשאלה וקישור לדף הלימוד - קהילה חינוכית היא מטבעה קהילה לא טבעית, חברי הקהילה אינם שווים ומצד אנשי הצוות – מדובר בעצם על קהילה פונקציונאלית. לאור זאת – איך ההוויה הקהילתית צריכה להשליך על זהותם ותפקידם של המבוגרים בתוך הקהילה?

מעגל לימוד: "מחנכים בקהילה"

יעדים:

מטרות מרכזיות:

- לבחון את תפקידם של המבוגרים ואת ההתנהלות המתחייבת מעצם היותם חברים בקהילה.

סוגיות מרכזיות:

- להיות חבר בקהילה - במה זה מחייב אותי כמחנך? (דיון על מקומם של המבוגרים בתוך קהילת הנוער).
- למה אנחנו מתכוונים כשאנחנו אומרים שעלינו לשמש מודל לדוגמה לחניכים שלנו?
- האם מודל לדוגמה בכל מה שאנחנו עושים? מתי מותר לנו "להוריד" את גלימת המחנך ולהפסיק להיות מודל לדוגמה?

שדות חינוכיים שניתן לקדם באמצעות בית המדרש:

- יצוג שלמות הורית
- תיקון הלב
- קהילה

ההישג הנדרש:

- הלומדים יבחנו עד כמה העובדה שהם חברי קהילה צריכה להשליך על הוויית החיים שלהם ועל הדברים אותם הם בוחרים להביא איתם אל החניכים.
- הלומדים יבחנו את עמדתם האישית מול האמירה החינוכית הידועה שעל מחנכים להוות מודל לדוגמה. יתקיים שיח על המסרים והעשייה של גבולות החינוך והדוגמה האישית בקהילת החינוך.

מתווה

- **טקסט 1: דן לסרי – "דרוש כפר שלם לגדל ילד"**
 - דן לסרי מתאר את הצורך של הילד בכפר שלם על מנת לגדול כדי להיות אדם שלם.
 - שאלה מרכזית:** במה זה משליך על המבוגרים בקהילה? האם יש הבדל בין מבוגר בבית ספר עירוני לבין כפר נוער? האם העובדה שהוא חבר קהילה צריכה להשליך על התנהלותו היומיומית?
 - "דרוש כפר שלם כדי לחנך" – למה בעצם? למה דן לסרי חושב שילד צריך כפר שלם כדי לגדל אותו?
 - מה המשמעות של כפר שלם?
 - מה היה תפקיד המבוגרים בכפר הקדום? מה התפקיד של המבוגרים בקהילת החינוך?
- **טקסט 1+2: "הדרך הנכונה לחנך בני אדם – היא להיות להם לדוגמה" + סיפור אריסטו**
 - המשפט הוא משפט שכיח שזוכה תמיד לקונצנזוס וטוען שהדרך הטובה ביותר לחנך בני אדם היא להיות להם מודל לדוגמה.
 - המטרה בלהתחיל דווקא במשפט זה היא לנסות ו"לפרק" את המובן מאליו ולהבין למה אנחנו מתכוונים כשאנחנו אומרים שמטרתנו להוות מודל לדוגמה.

- הטקסט על אריסטו הבחנה ברורה בין הפרסונה של המחנך לבין האדם הפרטי שאנחנו
- המטרה בעיסוק בטקסט זה היא לבחון עד כמה אכן יש "פרסונה" של מחנך ומתי מותר לנו/חשוב לנו להיות "רק" אדם פרטי.
- שאלות אפשריות על הטקסט:
 1. כשאנחנו אומרים "מודל לדוגמה" – למה אנחנו מתכוונים?
 2. דוגמה אישית באילו תחומים?
 3. איפה לא היינו רוצים להיות מודל לדוגמה?
 4. במה אני כן רוצה/חשוב לי להיות כמו אריסטו?
 5. איפה אני משיל את גלימת המחנך שלי?

• טקסט 2: "תורה היא וללמוד אני צריך"

- הסיפור מתוך התלמוד עוסק בהקצנת השימוש של השוליה ברב כמודל לדוגמה.
- הקונטקסט: היחס לרב בימים ההם דומה ליחס לכל אומן (אמן מלאכה) – באותו האופן בו כדי להפוך לנגר מומחה, נפח מומחה וכו', רצוי היה להיהפך לשוליה של אחד מהם (במקרה זה – "לאמץ" רב) וללמוד את אורחות אומנותו, כך גם במקרה זה, כל מי שהתעתד לרבנות או למילוי תפקיד דומה היה מצופה להפוך למעין "שוליה" של רב וללמוד ממנו את כל מה שצריך – מה שהוא מלמד אותו בלימוד הפורמאלי ומה שבלימוד הלא פורמאלי (אורחות חיים). הסיפורים שלפנינו עוסקים בלימוד מהסוג השני.
- המטרה בעיסוק בטקסט זה היא לבחון עד כמה רחוק אנחנו, כמחנכים, מוכנים וחושבים שנכון ללכת על מנת לאפשר לחניכים שלנו ללמוד מאיתנו (התנהגות, אורחות חיים, רק מה שנכלל במסגרת שעות העבודה או גם מעבר, מה שמתרחש בין ארבעת הקירות שלנו או שהם מחוץ לתחום וכו').
- שאלות אפשריות על הטקסט:
 1. מה מספר/ים הסיפור/ים האלה?
 2. עד כמה הזוגיות/המשפחה שלנו צריכה להיות מודל עבור החניכים?
 3. מה עמדת הגמרא כשהיא מביאה את הסיפורים הללו? האם סימן קריאה על "תורה היא וללמוד אני צריך" או סימן שאלה? למי המסר? לרב או לשוליה?

• טקסט 5: א.ד גורדון

- הטקסט עוסק ביכולת של המחנך לעסוק בזהות התלת מימדית שלו וכן מחזיר אותנו לתיקון הלב כיוון שטוען שהיכולת שלנו להתפתח ולגדול משפיעה על היכולת של החניכים לייחס חשיבות להתפתחות וגדילה.
- טקסט זה משמש כטקסט סיום ומעלה את העיסוק שלנו כמחנכים בתהליך הבניית התלת מימד שלנו כבעל השפעה על החניכים.
- באילו תחומים אנו יכולים למנף את היותנו חברי קהילה בכדי לחנך לבוגר שהוא 'ראש משפחה מתפקד התורם לקהילתו'?

סיכום אפשרי (10 דקות)

- "דרוש כפר שלם כדי לחנך ילד" – לצוות המחנכים יש 2 כובעים. הכובע הפונקציונאלי שהוא התפקיד שאיתו הוא הגיע לכפר (מורה לספורט, אחות הכפר, שומר, מדריך) אך יש לו גם כובע של 'חבר קהילה'. והחברות בקהילה הזו מחייבת חשיבה ומודעות.
- אנו מאמינים שכדי לגדל חניכים שיהיו 'ראשי משפחה מתפקדים התורמים לקהילתם' – עליהם להיות בסביבת חיים שכל כולו מהווה מודלינג וכל בעלי התפקיד והאנשים הבאים במפגש עם הילד צריכים לבטא את המודלינג הזה. בכדי להיות 'ראש משפחה' הוא צריך להיחשף באופן עמוק ומשמעותי לאנשים שהם 'ראשי משפחה', בכדי להיות בוגר שיחיה ויקיים אינטראקציות בתוך קהילה ואף יתרום לה – עליו לחוות בתקופת התחנכותו מודל של קהילה בה הוא נדרש למערכות יחסים עם אנשים שלמים ומגוונים (ולא אנשים שהם בהכרח רק פונקציות) וכן עליו להתנסות בתרומה לקהילה.
- מקומם של המחנכים בקהילת חינוך הינו מקום עדין – בעל תפקיד וסמכות מאד מוגדרת אך גם אדם עם הוויית חיים שלמה שאותה הוא מביא בדרך כלשהי (במינונים בהן יבחר) איתו לעבודה, זאת בכדי שהחניכים יחוו חיי קהילה טבעיים ככל האפשר ויחשפו לדמויות מגוונות ושלמות.
- **מבקשים שכל אחד יצא עם מחשבות על איזה צדדים נוספים בו הוא יכול להביא אל הקהילה ואל המפגש עם החניכים.**